

7. februar 2014

Inklusion i dagtilbud

FOA gennemførte i efteråret 2013 en undersøgelse af inklusion af børn med særlige behov blandt 1284 medlemmer i daginstitutioner, SFO'er/fritidshjem, dagplejen og på skoler/specialområdet.

Hovedkonklusioner:

- **Flere børn med særlige behov:** 70 procent af medlemmerne i SFO'er/fritidshjem og 50 procent af medlemmerne i daginstitutioner har inden for de sidste 2 år oplevet, at der er kommet flere børn med særlige behov på deres arbejdsplads. Halvdelen af dagplejerne oplever, at de i dag har børn i deres dagpleje, som de vurderer, tidligere ville have talt for to.
- **Ikke alle kan inkluderes:** 3 ud af 4 medlemmer i SFO'er/fritidshjem oplever, at der er børn på deres arbejdsplads, der ville have bedre af at gå på en specialinstitution. Det samme gælder for halvdelen af medlemmerne i daginstitutioner, men kun for hver sjette dagplejer.
- **Ikke tilstrækkelige ressourcer til inklusion:** 6 ud af 10 medlemmer i SFO'er/fritidshjem og halvdelen af medlemmer i daginstitutioner mener, at der slet ikke eller kun i ringe grad følger tilstrækkelige ressourcer med til børn med særlige behov. I dagplejen gælder det hver tredje.
- **Støtten til inklusion skæres:** Ca. halvdelen af medlemmer i daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem har inden for det sidste år oplevet, at der er skåret i støtten til et barn med særlige behov.
- **Færre timer med dagplejepædagogen:** Halvdelen af alle dagplejere har inden for det seneste år oplevet, at de har fået færre timer med deres dagplejepædagog. En af dagplejepædagogernes opgaver er netop at støtte børn med særlige behov.
- **Medlemmerne savner kompetencer og efteruddannelse:** 4 ud af 10 medlemmer i SFO'er/daginstitutioner oplever slet ikke eller kun i mindre grad at have de nødvendige kompetencer til arbejdet med børn med særlige behov. 2 ud af 3 medlemmer oplever slet ikke eller kun i mindre grad at få de nødvendige kurser og efteruddannelse. I dagplejen ser det dog anderledes ud: Kun 8 procent oplever slet ikke eller i ringe grad at have de nødvendige kompetencer.

KONTAKT

Rapport udarbejdet af:
FOA Kampagne og Analyse

Presse/Fagbladet:

Politisk ansvarlig:

Katrine Bonde Nielsen
Tlf. 46 97 2385

Søren Olufsen
Tlf. 46 97 2434

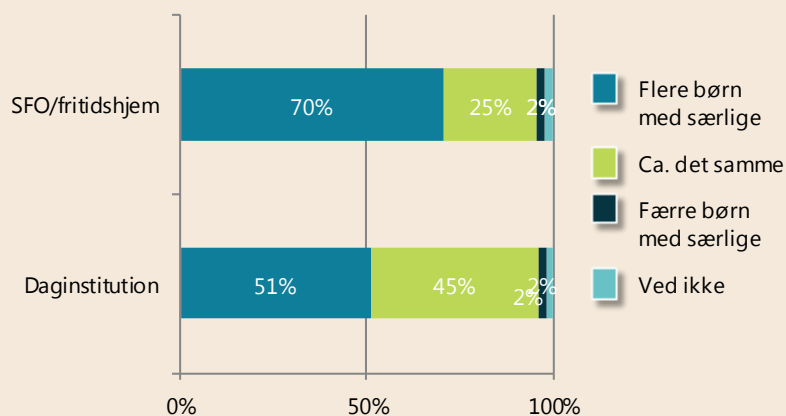
Jakob Sølvhøj
Tlf. 46 97 2347

Udviklingen: Flere børn med særlige behov

Udviklingen går i retning af flere børn med særlige behov. Det viser svarene fra FOAs medlemmer i SFO/Fritidshjem og i daginstitutioner. 70 procent af medlemmerne i SFO'er/fritidshjem har oplevet, at der er kommet flere børn med særlige behov de seneste to år. I daginstitutionerne er det halvdelen af medlemmerne, der har oplevet en stigning. Samlet har kun 2 procent af medlemmerne oplevet, at der er kommet færre børn med særlige behov de seneste to år.

Figur 1 Udviklingen i børn med særlige behov de seneste 2 år – daginstitution og SFO/fritidshjem

Har I flere børn med særlige behov på din arbejdsplads i dag end for 2 år siden?

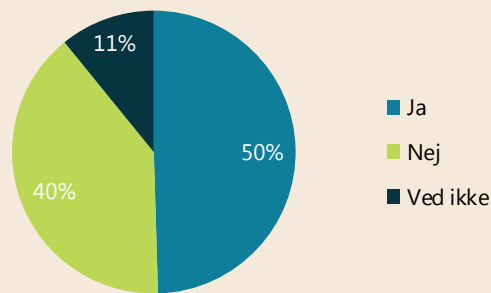

Kilde: Undersøgelse om inklusion, Daginstitution 357 svar, Fritidshjem/SFO 92 svar. Henholdsvis 39 og 12 respondenter var ikke på deres arbejdsplads for 2 år siden. Deres svar er ikke vist.

Færre børn i dagplejen "tæller for to"

Svarene fra dagplejerne peger i samme retning. Halvdelen af dagplejerne oplever i dag, at have et barn i deres dagpleje, som de vurderer tidligere ville have talt for to. At barnet "tæller for to" betyder, at barnet optager 2 pladser, så dagplejeren eksempelvis har 3 børn i sin dagpleje i stedet for fire. På den måde får dagplejeren ekstra overskud til at tage sig af barnet med særlige behov.

Figur 2 Dagplejen: Har du et barn i din dagpleje, som du vurderer tidligere ville have talt som to børn?

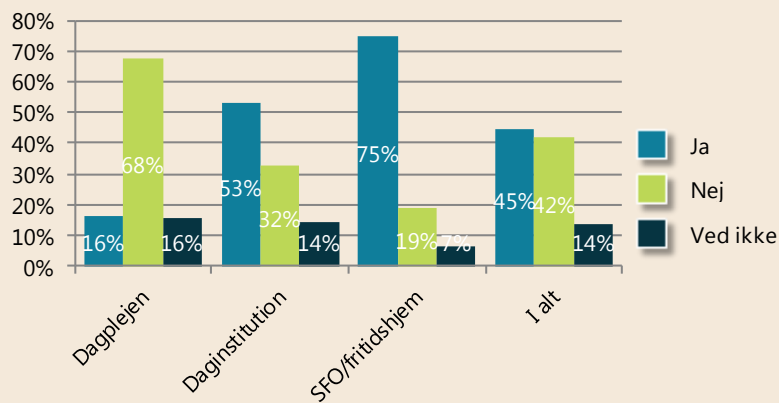

Kilde: Undersøgelse om inklusion, dagpleje 212 svar. Spørgsmålet er kun stillet til dagplejere, som arbejder med børn med særlige behov.

Ikke alle kan inkluderes

3 ud af 4 medlemmer i SFO'er/fritidshjem har børn på deres arbejdsplads, som de mener, ville have bedre af at gå på en specialinstitution. Det samme gælder halvdelen af medlemmer i daginstitutioner, mens kun 16 procent i dagplejen svarer det samme.

Figur 3 Har I børn på din arbejdsplads, som du mener, ville havde bedre af at gå på specialinstitution?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, oktober 2013, 655 svar. Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, som arbejder med børn med særlige behov.

En pædagogmedhjælper skriver følgende:

Når vi fx har haft børn med motoriske problemer eller autisme, har vi haft svært ved at få støttetimer nok. Og når de skulle videre, er der gået rigtig lang tid, inden disse børn er kommet til en god institution med de rette pædagoger og hjælpemidler.

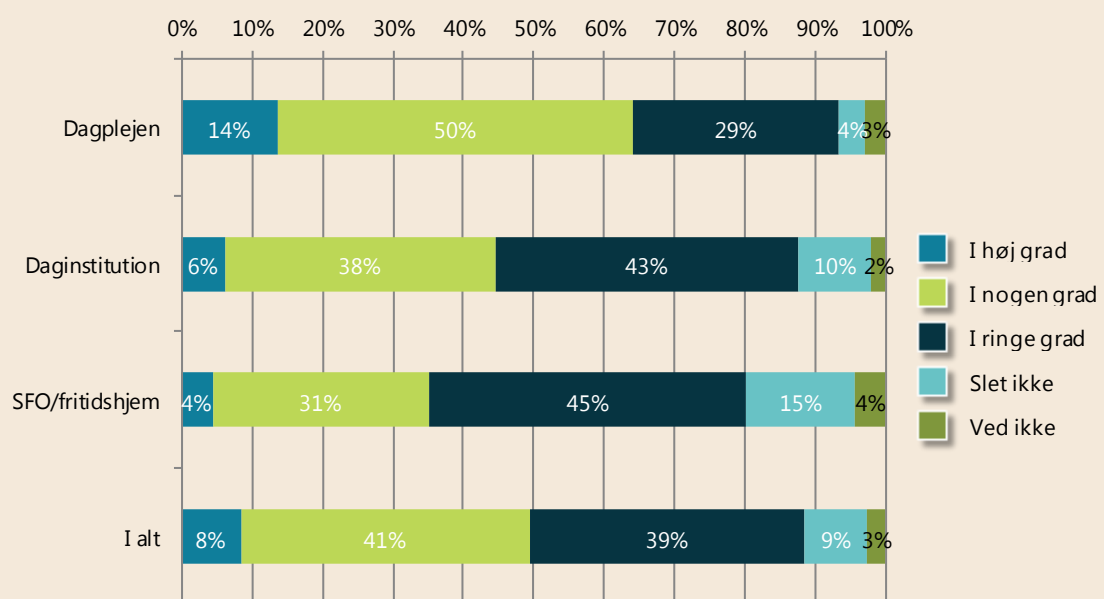
Pædagogmedhjælper

Ikke tilstrækkelige ressourcer til inklusion

6 ud af 10 medlemmer i SFO/fritidshjem og 5 ud af 10 medlemmer i daginstitutioner mener, at der slet ikke eller kun i ringe grad følger tilstrækkelige ressourcer i form af støtte og rådgivning med til børn med særlige behov. Cirka hvert tredje medlem mener, at der i nogen grad er tilstrækkelige ressourcer, og kun hvert tyvende medlem mener, at der i høj grad er tilstrækkelige ressourcer.

Figur 4 Der følger ikke tilstrækkelige ressourcer med til børn med særlige behov

I hvilken grad følger der tilstrækkelige ekstra ressourcer med i form af støtte og rådgivning til børn med særlige behov?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, oktober 2013, 655 svar

I dagplejen tegner der sig et lidt lysere billede. Her mener hvert tredje medlem, at der slet ikke eller kun i ringe grad er tilstrækkelige ressourcer til børn med særlige behov. Halvdelen mener, at der i nogen grad er ressourcer nok, og ca. hver syvende mener, at der i høj grad er tilstrækkelige ressourcer.

Medlemmerne har kunnet kommentere hvilke udfordringer, de møder i arbejdet med inklusion af børn med særlige behov. Her er et helt gennemgående tema, at der mangler ressourcer i hverdagen til arbejdet med inklusion. En pædagogmedhjælper skriver følgende:

Vi har høj viden og faglighed og tager arbejdet med børn med særlige behov meget seriøst. Men netop derfor skriger det til himlen, når vilkårene i dagligdagen så ikke gør det muligt at give børnene bedre støtte pga. tidspress, pålagte arbejdsopgaver og nednormeringer. Inklusionstanken er god, men fungerer dårligt uden tilførsel af ressourcer, [...]og det umuliggør ofte arbejdet med børn i smågrupper som barnet trives bedst i.

Pædagogmedhjælper, daginstitution

En dagplejer skriver følgende om sin dagligdag:

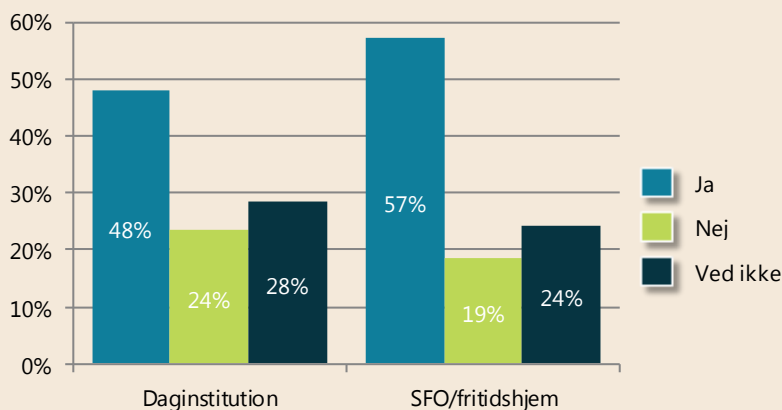
Det kan være vanskeligt at nå rundt, når jeg har flere børn med ekstra og forskellige behov. Samtidig giver det en del møder, der ikke kan undgå at give uro blandt børnene. Jeg har pt ingen pause på de 9,5 time, jeg arbejder, og jeg har meget små børn i min dagpleje.

Dagplejer

Støtten til inklusion er beskåret

I daginstitutioner har 48 procent af medlemmerne inden for det seneste år oplevet, at støtten eller den særlige rådgivning til et barn med særlige behov er blevet beskåret. Det samme gælder for 57 procent af medlemmerne i SFO/fritidshjem. Hvert fjerde medlem svarer "ved ikke" til spørgsmålet. En forklaring kan være, at ikke alle medlemmer har viden om hvilken del af normeringen, der præcis er afsat til det enkelte barn.

Figur 5 Har du inden for det seneste år oplevet, at der er blevet tildelt mindre støtte eller mindre særlig rådgivning til et eller flere børn med særlige behov?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, oktober 2013, 352 svar fra dagsinstitution, 92 svar fra SFO/Fritidshjem

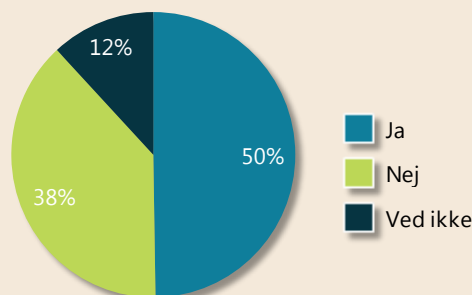
Et medlem, som arbejder i en SFO, skriver følgende om støtten til børn med særlige behov:

Der er ingen tvivl om, at der i de sidste to år er sket en ændring i forhold til de ressourcer, der er til at hjælpe børn med særlige behov. Der er ikke i takt med, at der er kommet flere børn med særlige behov, kommet flere ressourcer. Det er tværtimod gået den anden vej. Det giver sig udslag i mindre støtte til børn med særlige behov end før i tiden.

Pædagogmedhjælper, SFO

I dagplejen har halvdelen af medlemmerne oplevet, at de inden for det seneste år er tildelt færre timer med deres dagplejepædagog. Én af dagplejepædagogernes opgave er netop at støtte børn med særlige behov.

Figur 6 Har du inden for det seneste år oplevet, at du er blevet tildelt færre dagplejepædagog-timer?

Kilde: Undersøgelse om inklusion. 406 svar fra dagplejere. Figuren viser også svar fra dagplejere uden børn med særlige behov i deres dagpleje.

At dagplejerne savner støtte fra deres dagplejepædagog, er et helt gennemgående tema i dagplejernes kommentarer i undersøgelsen:

Der er for få dagplejepædagoger til arbejdet med sårbare børn. Jeg har flere gange stået i den situation, hvor jeg ikke fik den fornødne hjælp til et barn, fordi der simpelthen ikke var ressourcer og tid til det.

Dagplejer

Og når der er færre timer med dagplejepædagogen, bliver det sværre for dagplejerne at sætte en indsats i gang over for et barn med særlige behov:

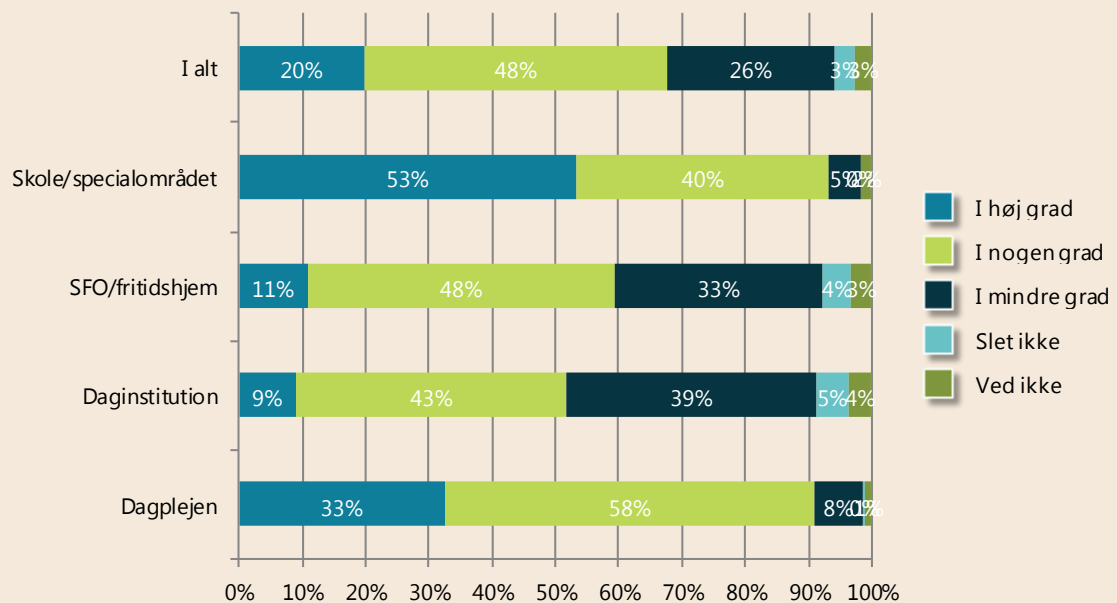
Der bliver mindre tid med dagplejepædagogen, men vi har den udfordring, at der skal en pædagogs mening til, for at vi (måske) kan få hjælp af PPR, talepædagog eller lignende.

Dagplejer

Medlemmer i daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem savner kompetencer

Særligt medlemmerne i SFO'er/fritidshjem og i daginstitutioner savner kompetencer til arbejdet med børn med særlige behov. Her oplever cirka 4 ud af 10 slet ikke eller kun i mindre grad at have de nødvendige kompetencer til arbejdet, og henholdsvis 48 og 42 procent oplever i nogen grad at have de nødvendige kompetencer. Ca. hver tiende oplever i høj grad at have de nødvendige kompetencer.

Figur 7 I hvilken grad oplever du at have de nødvendige kompetencer til at arbejde med børn med særlige behov?

Kilde. Undersøgelse om inklusion, 708 svar. Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov

I dagplejen oplever hver tredje i høj grad at have de nødvendige kompetencer, og 58 procent har det i nogen grad.

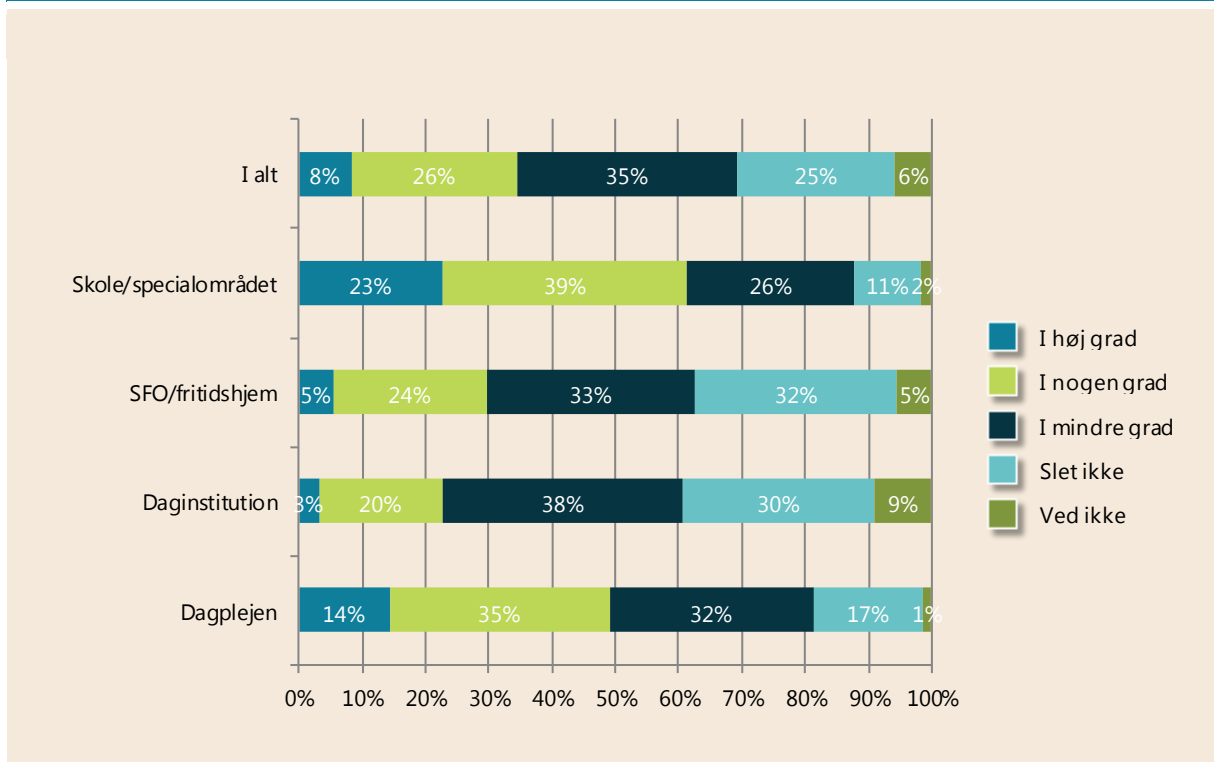
På skoler og specialområdet ser billedet anderledes ud. Her oplever halvdelen i høj grad at have de nødvendige kompetencer, og 40 procent har det i nogen grad. FOAs medlemmer på dette område er netop også ansat til at støtte netop børn med særlige behov.

Medlemmerne savner kurser og efteruddannelse

2 ud af 3 medlemmer i SFO'er/fritidshjem og daginstitutioner oplever slet ikke eller kun i mindre grad, at de får de nødvendige kurser og efteruddannelse i arbejdet med børn med særlige behov.

I dagplejen gælder det ca. halvdelen af medlemmerne, og på skole/specialområdet gælder det ca. hvert tredje medlem.

Figur 8 I hvilken grad oplever du, at du får de nødvendige kurser/efteruddannelse i arbejdet med børn med særlige behov?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 707 svar, Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov

Et medlem skriver følgende:

Flere kurser om emnet og håndteringen ville skabe bedre rammer for børn med særlige behov på min arbejdsplads

Pædagogmedhjælper, daginstitution

Støtte og sparring

I daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem oplever hvert tredje medlem kun i mindre grad eller slet ikke, at deres leder giver dem den nødvendige støtte og sparring til arbejdet med børn med særlige behov. Hvert fjerde medlem oplever i høj grad at få den nødvendige sparring, og 37 procent svarer "i nogen grad".

Et medlem, der arbejder i en SFO, skriver følgende:

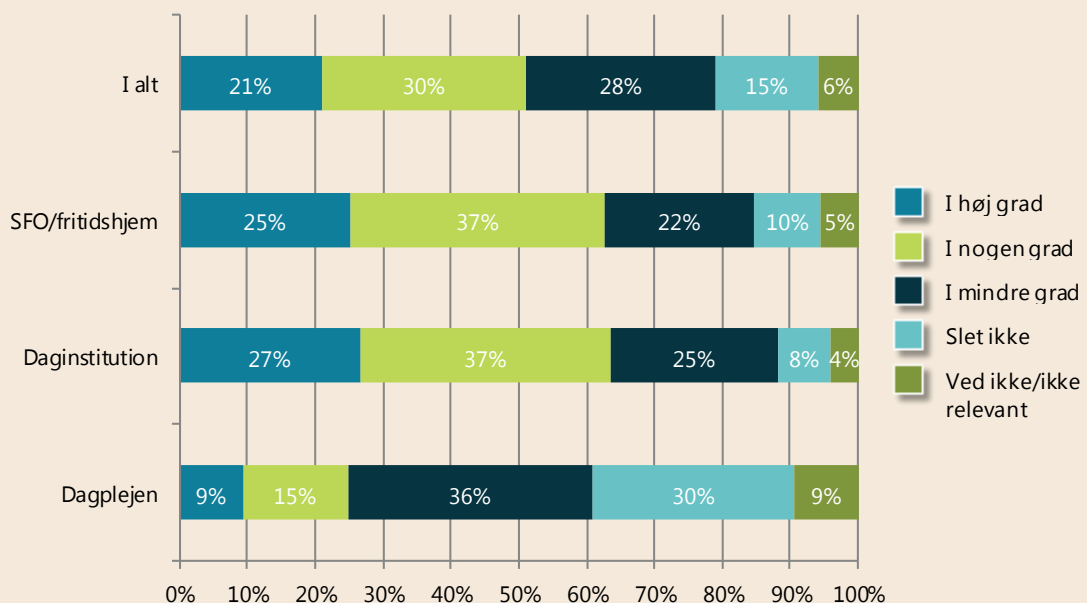
Jeg har en SFO-leder og en skoleleder, der er helt med på at lave underretninger og laver opfølgning på barnet. Og vi er med, og det er ikke "bare" pædagogerne, der er med til samtaler med forældre og psykolog – dejlig arbejdsplads!

Pædagogmedhjælper, SFO

I dagplejen ser billedet anderledes ud. Her oplever 30 procent slet ikke og 25 procent kun i ringe grad, at lederen giver den nødvendige støtte og sparring til arbejdet med inklusion af børn med særlige behov. Det skyldes givetvis organiseringen i dagplejen, hvor det er dagplejepædagogen, der har den primære kontakt til dagplejeren.

Figur 9 Støtte og sparring fra egen leder

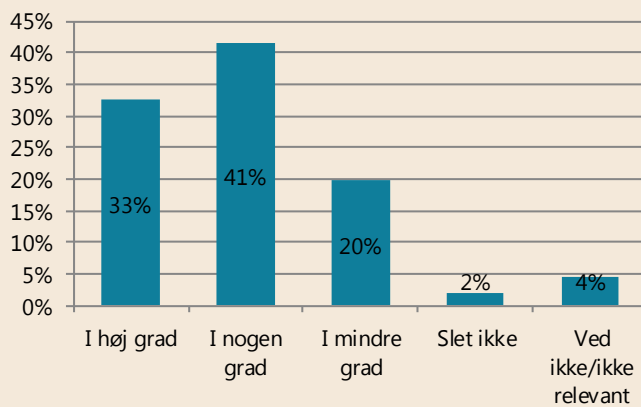
I hvilken grad får du den nødvendige støtte og sparring til børn med særlige behov fra din leder?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 638 svar. Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov

Dagplejerne er derfor også spurgt, om de får den nødvendige støtte og sparring fra deres dagplejepædagog. Hver tredje får i høj grad den nødvendige støtte, 41 procent svarer "i nogen grad", og hver femte svarer, at det gør de kun i mindre grad. 2 procent svarer "slet ikke".

Figur 10 I hvilken grad får du den nødvendige støtte og sparring til børn med særlige behov fra din dagplejepædagog?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, oktober 2013, 202 svar fra dagplejere. Spørgsmålet er kun stillet til dagplejere, der arbejder med børn med særlige behov

Et medlem skriver følgende:

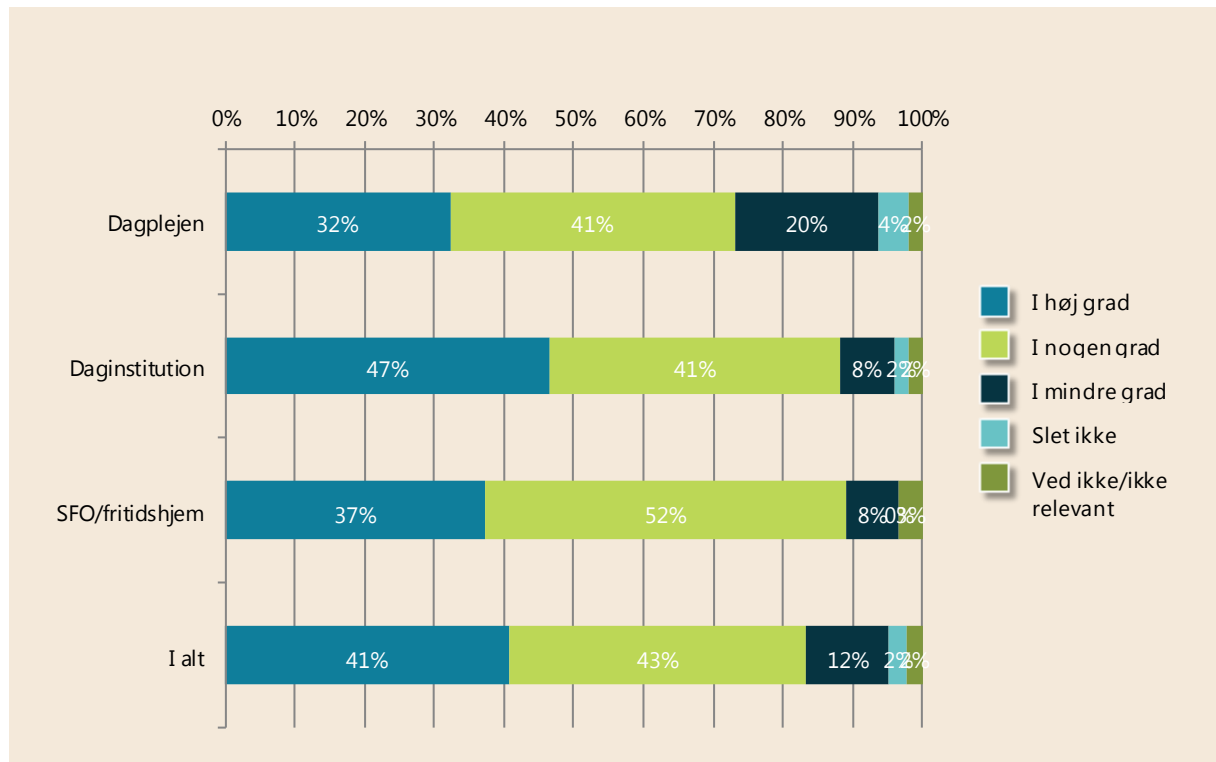
Hvis ikke jeg havde min erfaring, var jeg for længst løbet skrigende bort. Pædagogbesøg – hvad er det? De får uddannelse, og vi andre må undvære besøgene. Dagplejerne skal selv sparre med hinanden, ellers så det sort ud.

Dagplejer

Støtte fra kolleger

I forhold til støtte og sparring fra kolleger ser billedet anderledes positivt ud. Her svarer ca. 9 ud af 10 i daginstitutioner og fritidshjem/SFO, at de i høj grad eller i nogen grad får den nødvendige støtte og sparring. I dagplejen, hvor der er mindre daglig kontakt til kolleger, gælder det for næsten 3 ud af 4.

Figur 11 I hvilken grad får du den nødvendige støtte og sparring til børn med særlige behov fra dine kolleger?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 641 svar, spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov.

En pædagogmedhjælper, som arbejder i en daginstitution, skriver følgende om samarbejdet med pædagogerne:

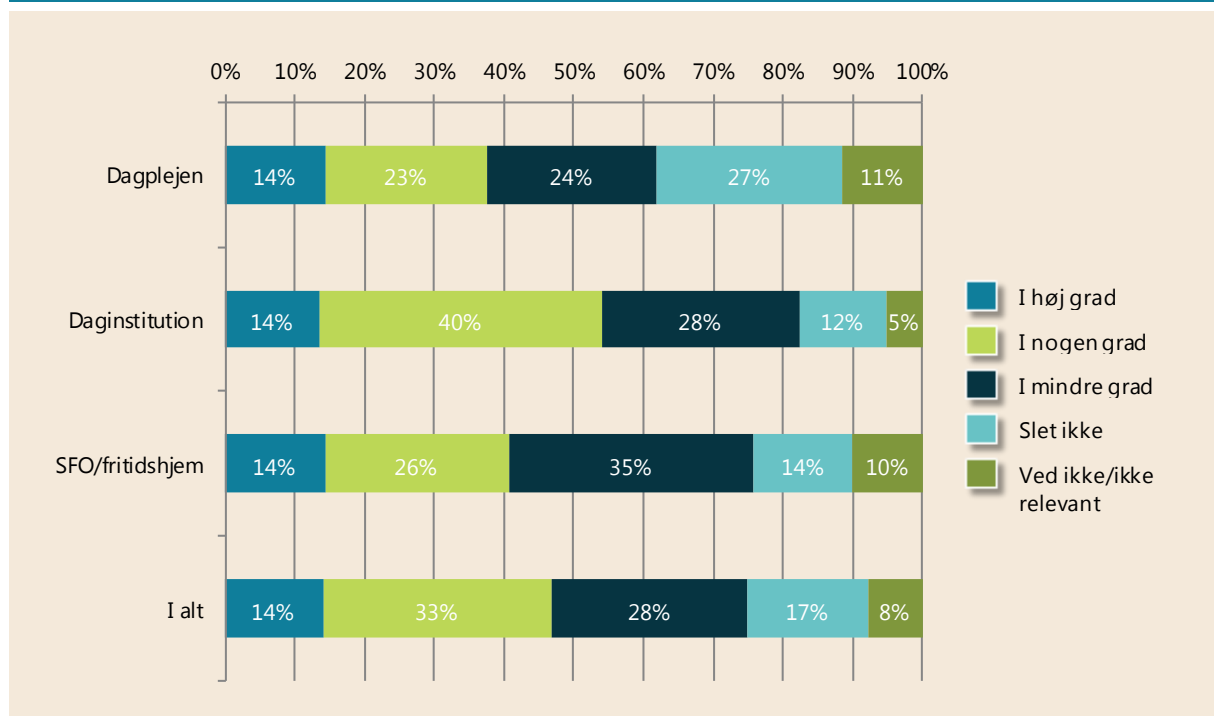
På min nuværende arbejdsplads er der en opfattelse af, at pædagogerne står for næsten hele specialindsatsen, og som medhjælper bliver man ikke inddraget og oplyst om andet, end det man selv blander sig i. Først nu, hvor vi mangler uddannet personale pga. sygdom, kan man få lidt indsigt og ansvar.

Pædagogmedhjælper, daginstitution

Støtte fra støttepædagoger og PPR

I alt 17 procent oplever slet ikke, og 28 procent oplever kun i mindre grad at få den nødvendige støtte og sparring fra støttepædagoger, pædagogiske vejledere og lignende. 33 procent oplever i nogen grad og 14 procent i høj grad at få den nødvendige støtte herfra. Billedet er mest positivt i daginstitutionerne.

Figur 12 I hvilken grad får du den nødvendige støtte og sparring til børn med særlige behov fra støttepædagoger, pædagogiske vejledere eller lignende?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 655 svar. Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov.

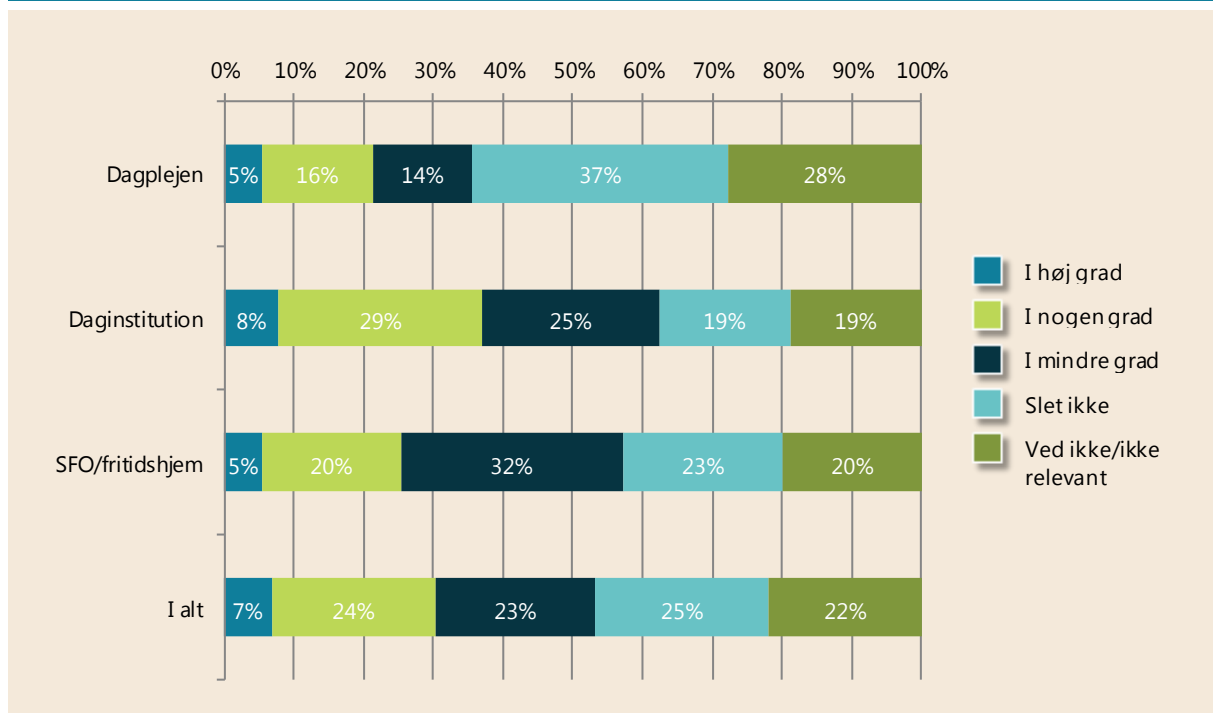
Flere medlemmer bemærker, at der ikke bliver fulgt tilstrækkeligt op fra fagpersoner på bekymringer for børn med særlige behov:

Jeg bliver træt af ikke at blive taget alvorligt, når man bekymrer sig om et barn. Rigtig mange børn får lov at blive syltet til børnehave eller skolestart.

Dagplejer

Figur 13 viser, at mange medlemmer også savner støtte fra PPR. Halvdelen svarer, at de slet ikke eller kun i mindre grad får den nødvendige støtte og sparring fra PPR til arbejdet med børn med særlige behov. Hver femte svarer "ved ikke/ikke relevant" til spørgsmålet.

Figur 13 I hvilken grad får du den nødvendige støtte og sparring til børn med særlige behov fra PPR?

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 638 svar. Spørgsmålet er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov.

Et medlem skriver følgende om den manglende støtte fra forvaltningen:

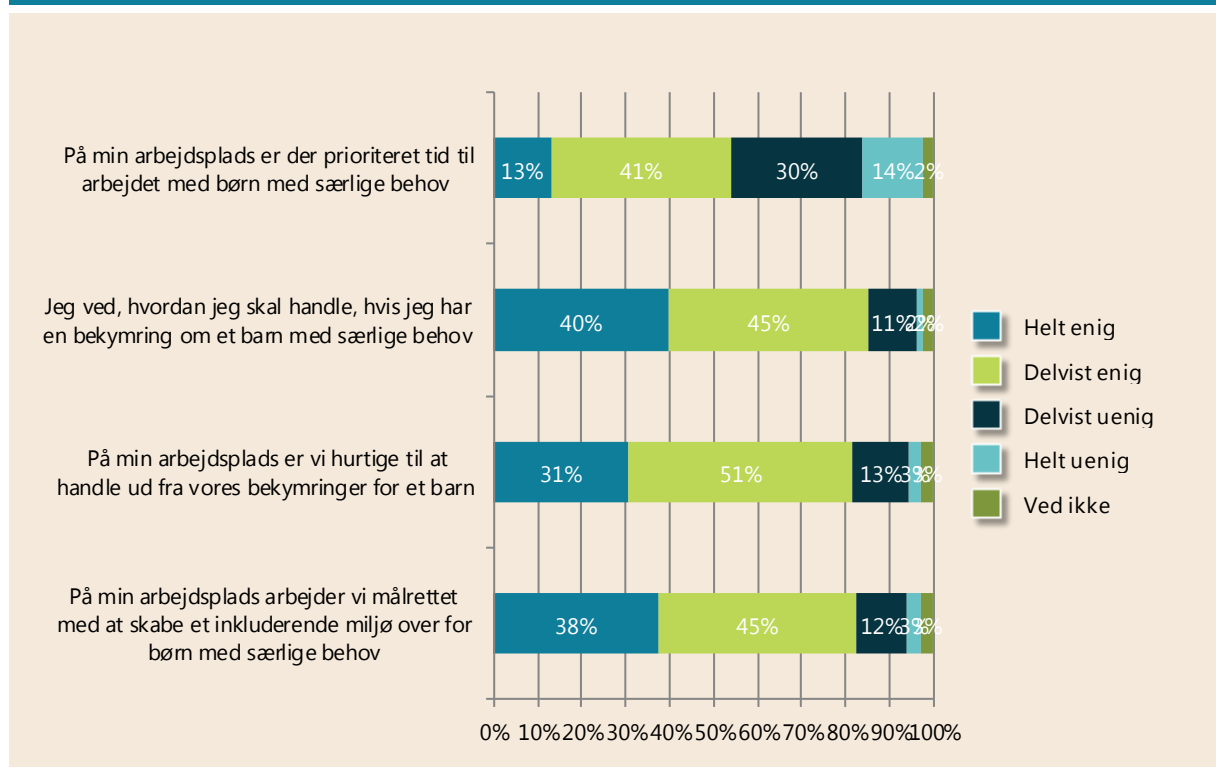
Sagsbehandlingen omkring bekymringer for de enkelte børn er flere gange oplevet som strukket over ALT for lang tid (op til 5 år i det sidste tilfælde). På min arbejdsplads når vi at modtage flere udsatte børn fra de samme familier, hvor vi så kan starte forfra med underretningsarbejdet på de yngre søskende. [...] Triste har vi måttet se til, mens en tydelig forværring trådte ind både i skole og SFO.

Pædagogmedhjælper, SFO

Det pædagogiske arbejde med børn med særlige behov – daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem

Figur 14 viser svarene fra medlemmerne i daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem på fire spørgsmål om det pædagogiske arbejde med inklusion af børn med særlige behov.

Figur 14 Det pædagogiske arbejde med børn med særlige behov – daginstitutioner og SFO

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 429 svar fra daginstitutioner, SFO og fritidshjem. Spørgsmålene er kun stillet til medlemmer, der arbejder med børn med særlige behov.

Lidt over halvdelen af medlemmerne svarer, at der på deres arbejdsplads er prioriteret tid til arbejdet med børn med særlige behov (54 procent svarer "helt enig" og "delvist enig"). 44 procent er omvendt helt eller delvist uenige i, at der er prioriteret tid til arbejdet.

Et medlem, der arbejder i en SFO, skriver følgende:

Det er sjældent, at vi har hænder nok til at løfte de mange og krævende opgaver med børn med særlige behov. Vi gør det bestemt, så godt vi kan, men der er også alle de almindelige børn, der vil ha' os. Mange har brug for at sidde stille og roligt med en voksen, men man render hele tiden og siger "Vent lige lidt, jeg skal lige hente farverne til Peter, stoppe to der slås, tale med en forælder, hjælpe med perlerne, hente frugten" osv.

Pædagogmedhjælper, SFO

85 procent er helt eller delvist enige i, at de ved, hvordan de skal handle, hvis de har en bekymring om et barn med særlige behov. Kun 13 procent svarer, at de er helt eller delvist uenige og altså ikke ved, hvordan de skal handle.

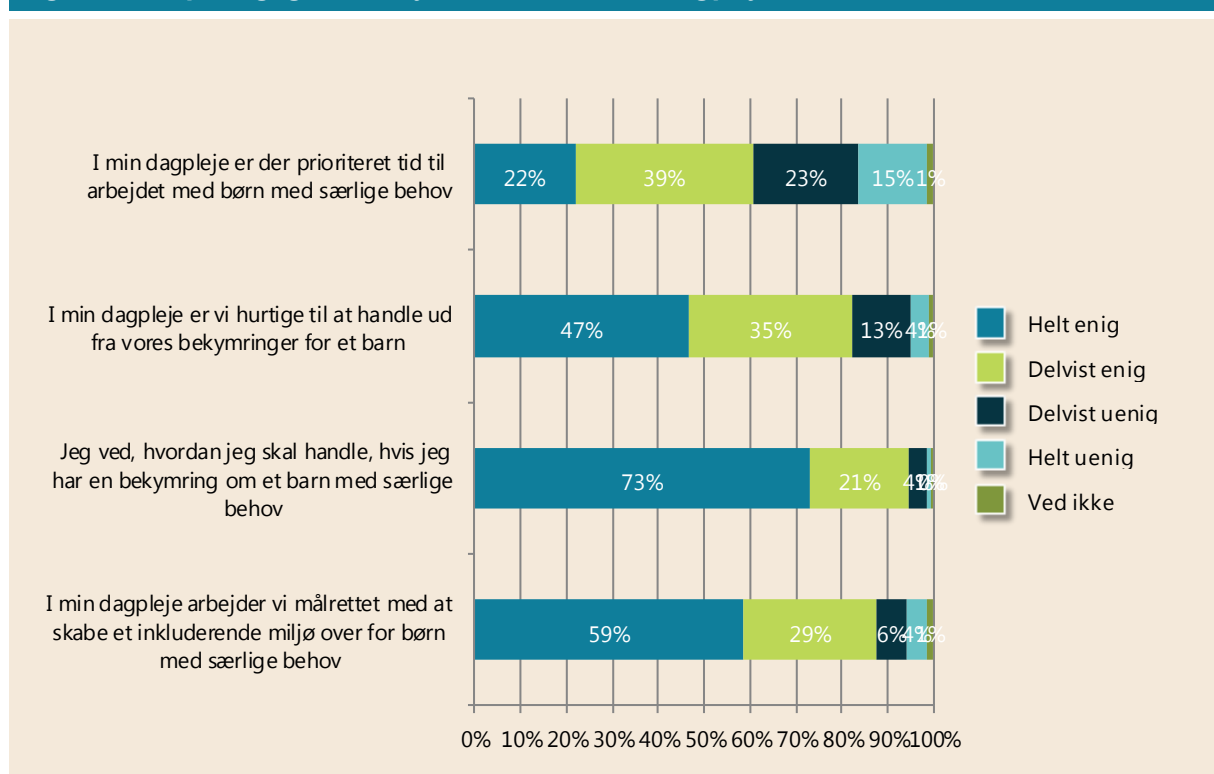
I alt 82 er helt eller delvist enige i, at de på deres arbejdsplads er hurtige til at handle ud fra deres bekymringer om et barn. 31 procent er helt enige, mens 51 procent kun er delvist enige. 16 procent er enten helt eller delvist uenige i, at de er hurtige til at handle på bekymringer.

38 procent af medlemmerne er helt enige i, at de på deres arbejdsplads arbejder målrettet med at skabe et inkluderende miljø over for børn med særlige behov. 45 procent er delvist enige. 12 procent er delvist uenige og 3 procent er helt uenige.

Det pædagogiske arbejde med inklusion – dagplejen

Figur 15 viser svarene fra medlemmerne i dagplejen på fire tilsvarende spørgsmål. Og her ser billedet gennemgående mere positivt ud end blandt medlemmerne i daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem.

Figur 15 Det pædagogiske arbejde med inklusion - dagplejen

Kilde: Undersøgelse om inklusion, 201 svar fra dagplejere. Spørgsmålene er kun stillet til dagplejere, der arbejder med børn med særlige behov.

6 ud af 10 dagplejere er enten helt eller delvist enige i, at der i deres dagpleje er prioriteret tid til arbejdet med børn med særlige behov. Et medlem, som savner prioriteret tid til inklusion af børn med særlige behov, skriver følgende:

Som dagplejer har jeg KUN kompetencer til børn med særlige behov, fordi jeg har gjort noget for at få dem. Vi har ikke tiden til børnene – den tid, vi bruger, tager vi fra de normalt fungerende.

Dagplejer

Næsten halvdelen, 47 procent, er helt enige i, at de i dagplejen er hurtige til at handle ud fra deres bekymringer om et barn. 35 procent er delvist enige. Det er dermed flere, der oplever at være "hurtige til at handle" end blandt medlemmerne i daginstitutioner og SFO/fritidshjem.

3 ud af 4 dagplejere, 73 procent, er helt enige i, at de ved, hvordan de skal handle, hvis de er bekymrede for et barn med særlige behov. 21 procent er delvist enige. De er dermed noget mere sikre end deres kolleger i daginstitutioner og SFO'er/fritidshjem.

Endelig svarer næsten 9 ud af 10 dagplejere, at de arbejder målrettet med at skabe et inkluderende miljø over for børn med særlige behov.

Undersøgelse af inklusion af børn med særlige behov

Indsamlingsperiode

Undersøgelsen er gennemført i perioden fra 9. til 17. oktober 2013.

Indsamlingsmetode

Data er indsamlet via en spørgeskemaundersøgelse sendt til et udvalg af medlemmer fra Pædagogisk Sektor i FOA med en e-mail-adresse. Undersøgelsen indeholdte også spørgsmål om andre emner bl.a. frivilligt arbejde.

Målgruppen

Målgruppen for undersøgelsen er medlemmer af FOAs Pædagogiske Sektor med en email-adresse. De blev dels fundet i FOAs medlemsregister og dels blandt de tilmeldte medlemmer til FOAs medlemspanel, MedlemsPulsen. Den sidste gruppe udgjorde 20 procent af de inviterede.

Spørgsmålene om inklusion er kun stillet til medlemmer, som arbejder med børn med særlige behov.

Antal besvarelser og svarprocent

I alt 4904 medlemmer blev inviteret til undersøgelsen via e-mail, og heraf var 394 adresser uvirksomme. 1284 medlemmer besvarede undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 28,5. Svarprocenten er dermed på linje med andre lignende undersøgelser.

Repræsentativitet

Medlemmer fra 4 FOA-afdelinger, som repræsenterer pædagogmedhjælpere, blev inviteret særligt til undersøgelsen og er derfor overrepræsenteret i undersøgelsen. Deres svar afviger dog ikke væsentligt fra svarene fra øvrige pædagogmedhjælpere. Resultaterne er altså ikke repræsentative for medlemmerne af Pædagogisk Sektor, men for pædagogisk personale organiseret i FOA på de enkelte arbejdsområder (dagplejen, daginstitutioner, SFO'er/fritidshjem og skoler/specialområdet).

Vægtning af data

Der er ikke anvendt vægtning af data.